

Yhden- vertaisuus- ja tasa-arvo- suunnittelu

**Euroopan unionin
osarahoittama**

Hyvin suunniteltu- hanke
Johanna Vihtari

Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos

Hyvin suunniteltu –hanke (2023-2024)

- **Toiminta:** Torjumme rakenteellista syrjintää ja rasismia vahvistamalla yhdenvertaisuussuunnittelun käytäntöjä ja osaamista
- **Toteuttajat:** Oikeusministeriö, THL & Kuntaliitto
- **Rahoittaja:** Euroopan unioni
- Lisätietoja hankkeesta [valtiohallinnon sivuilla](#).

[THL:n hankeosuudessa](#) kehitämme erityisesti hyvinvointialueiden yhdenvertaisuussuunnittelun käytäntöjä.

**Euroopan unionin
osarahoittama**

**Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos**

Yhdenvertaisuus tarkoittaa, että...

- Hyvinvointialueen on järjestettävä palvelut niin, että ne ovat jokaisen saavutettavissa ja hyödynnettävissä yhdenvertaisesti, syrjimättömästi ja esteettömästi.
- Jokainen kohdataan palveluissa yksilönä hänen ihmisarvoaan ja edellytyksiään kunnioittaen.

Sukupuolten tasa-arvo tarkoittaa, että...

- Ihmisillä on sukupuolestaan riippumatta samat oikeudet ja mahdollisuudet, eikä kukaan ole sukupuolensa perusteella toista heikommassa asemassa.
- Tasa-arvoiset sosiaali- ja terveyspalvelut ovat yhtä lailla naisten, miesten, tyttöjen, poikien ja sukupuolivähemmistöjen saavutettavissa.
- Tasa-arvoa on myös se, että sukupuolten osin erilaiset tarpeet ja tilanteet otetaan palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa huomioon.

Syrjintäkielto ja edistämisvelvoitteet

Yhdenvertaisuuslaissa kielletyt syrjintäperusteet:

- ikä
- alkuperä, kansalaisuus, kieli
- uskonto, vakaumus, mielipide
- poliittinen toiminta
- ammattiyhdistystoiminta
- perhesuhteet
- terveydentila
- vammaisuus
- seksuaalinen suuntautuminen
- muu henkilöön liittyvä syy.

Tasa-arvolaisissa kielletään puolestaan syrjintä sukupuolen perusteella. Kielletyt perusteet ovat:

- sukupuoli
- sukupuoli-identiteetti
- sukupuolen ilmaisu.

Syrjintäkiellon lisäksi viranomaisilla, työnantajilla sekä koulutuksen ja varhaiskasvatuksen järjestäjillä on **velvollisuus aktiivisesti edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.**

Syrjintä voi olla...

- **välitöntä eli suoraa:** samaa sukupuolta oleville vanhemmille ei tarjota neuvolassa samoja palveluita kuin muille
- **välillistä eli epäsuoraa:** palveluyksikön ainoa palvelukieli on suomi, ainoa palvelukanava on verkkopalvelu tai että tilaan ei pääse pyörätuolilla portaiden tai muiden esteiden takia
- **häirintää:** ihmistä kohdellaan hänen ominaisuuksiensa takia halventavasti, nöyryyttävästi, uhkaavasti, vihamielisesti tai hyökkäävästi
- **ohjeita tai käskyjä:** ikääntynyttä samaa sukupuolta olevaa pariskuntaa ei kohdella parina, vaan heidät erotetaan laitoksessa asumaan eri huoneisiin
- **kohtuullisten mukautusten epäämistä:** kuuroa opiskelijaa varten ei tehdä erityisjärjestelyjä ammattiin opiskelun mahdollistamiseksi.

Yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistämisestä on monia hyötyjä

Tuo säästöjä

- ✓ Parantaa palvelujen kohdentumista ja saavutettavuutta sekä ennaltaehkäisee palvelutarpeen kasautumista

Palveluissa kehitetään parempia toimintatapoja

- ✓ Moninaisuuden tunnistaminen tuo uudenlaisia ideoita ja näkökulmia

Vähentää sote-ammattilaisten työkuormaa

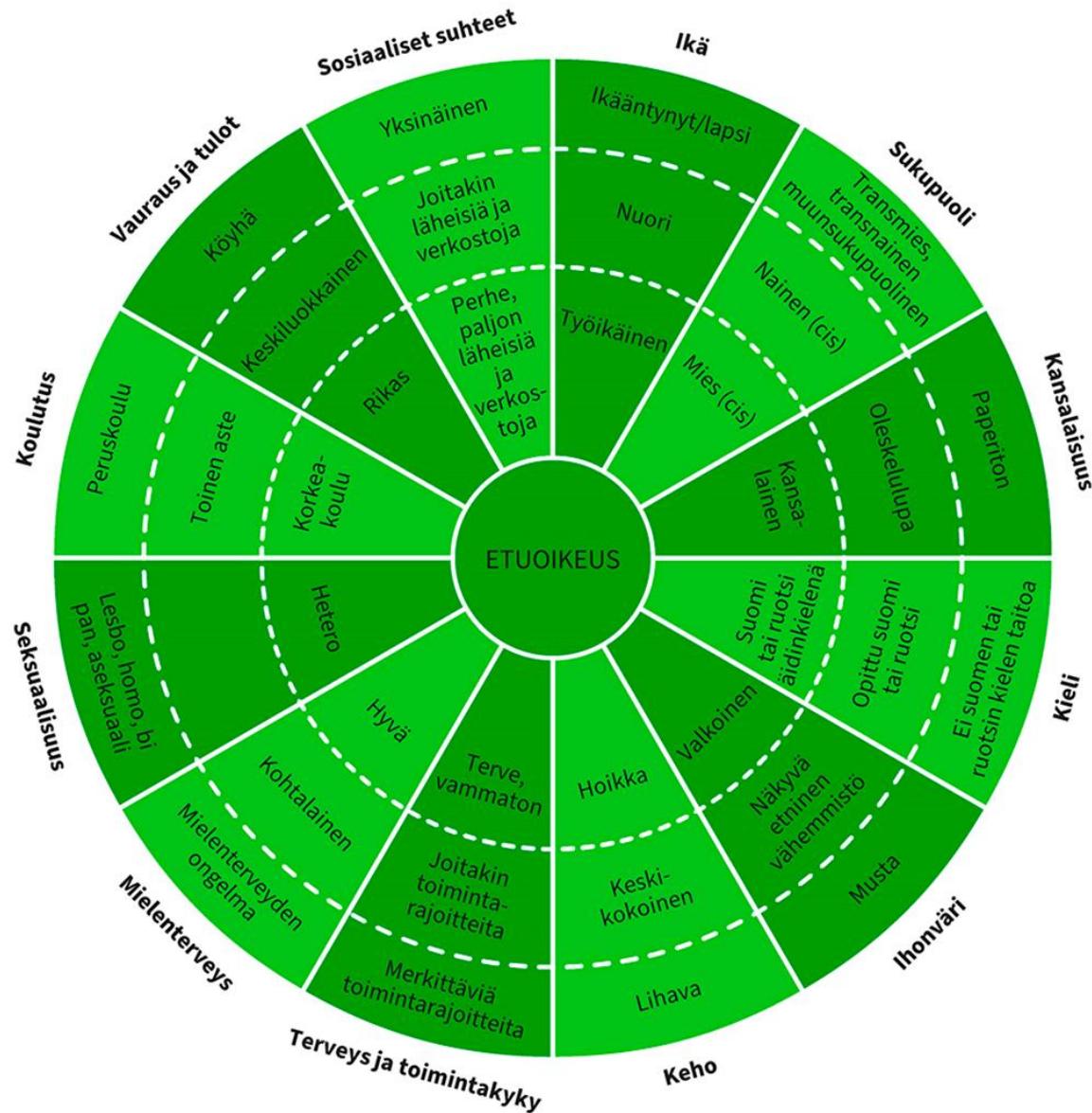

Alueen elinvoimaisuus kasvaa

- ✓ Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustoimenpiteet tukevat alueiden elinvoimaisuutta

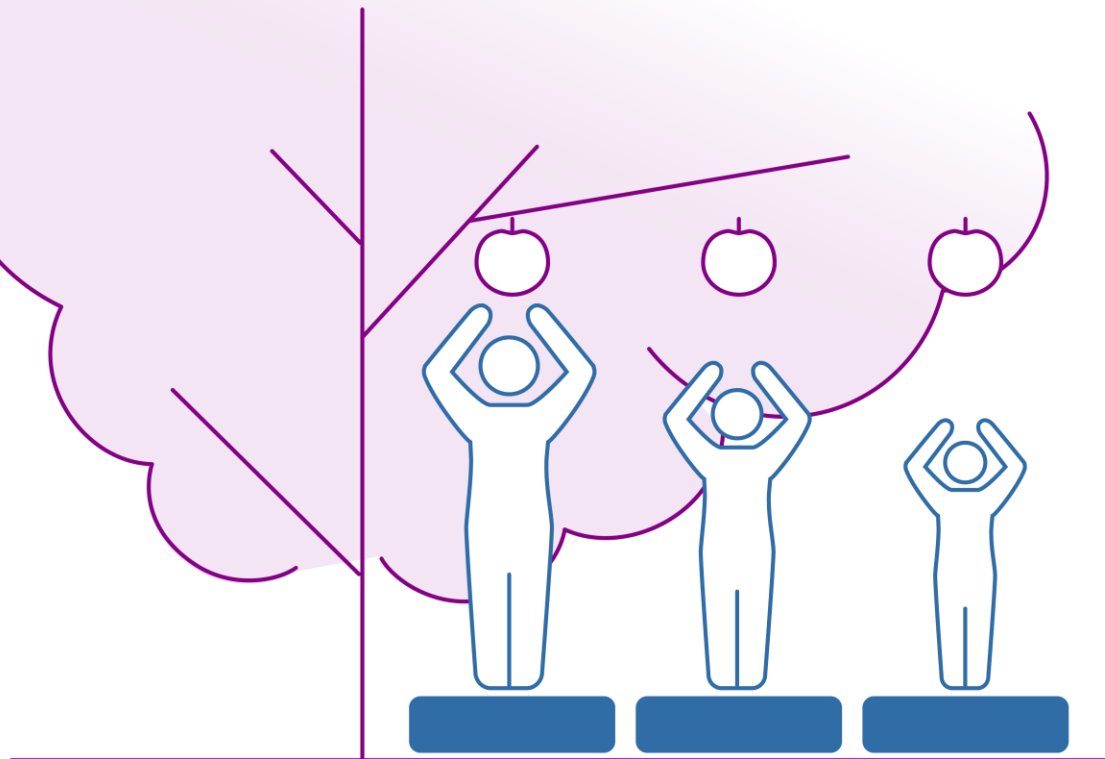

Keitä olemme ja keille teemme?

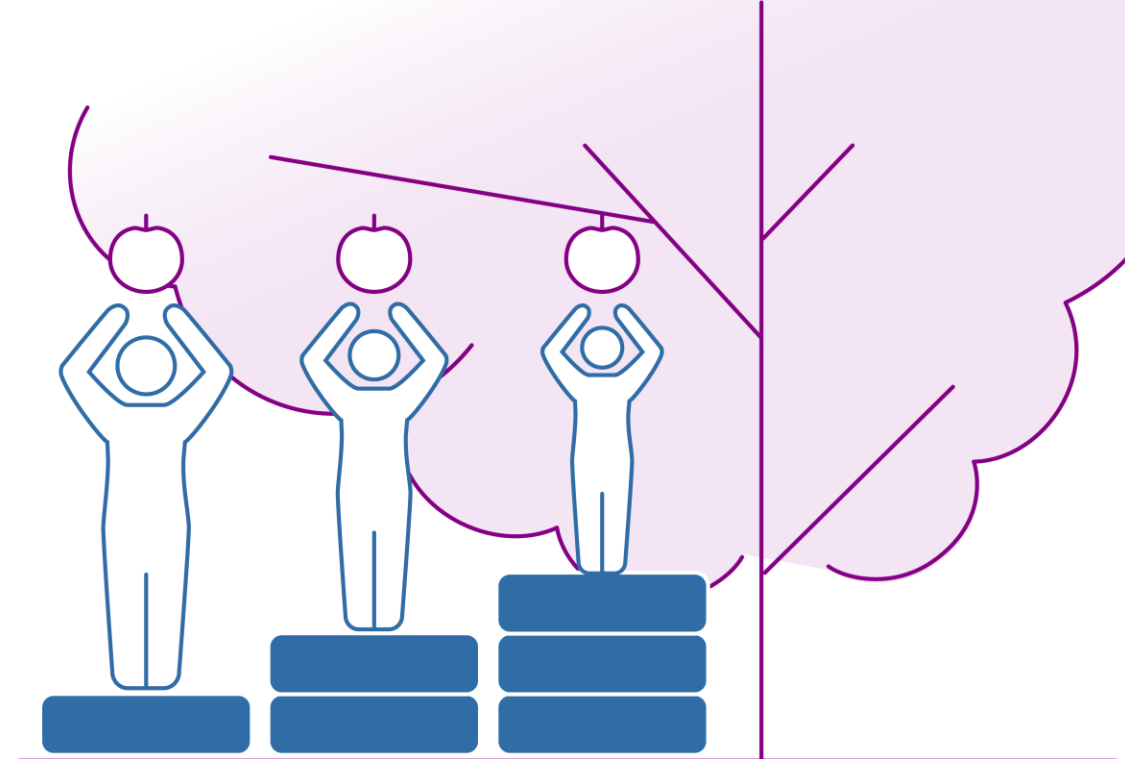

- Kuka saa tarvitsemansa palvelun, kuka ei?
- Tarvitaanko jotain erityistä?
- Miten eri ihmiset tavoitetaan?
- Millaisia kynnyksiä on ja miten niitä ylitetään?
- Mitä tietoa ja osaamista tarvitsemme lisää?

Muodollinen yhdenvertaisuus ei ole sama asia kuin tosiasiallinen yhdenvertaisuus

Muodollinen yhdenvertaisuus

Tosiasiallinen yhdenvertaisuus

Yhdenvertainen palvelu on saavutettava

Yhdenvertaisesti saavutettava palvelu 1/2

Palveluiden edullisuus

Voiko palvelun maksullisuus vaikuttaa palvelun pääsyyn? Tarvitaanko palvelun käyttämiseen resursseja (juna- tai bussilippu, internet, läppäri)?

Palveluiden ymmärrettävyys

Mitä paremmin palvelun asiakas ymmärtää palvelun tavoitteet ja hyödyt, sitä todennäköisemmin hän sitoutuu toimintaan ja käyttää palvelua.

Viestintä ja vuorovaikutus

Missä ja miten palvelusta viestitään? Kuka viestin tavoittaa ja kuka ei? Tarvitaanko kuvallista, selkokielistä tai monikielistä ohjeistusta, entä tulkkausta?

Esteettömyys

Pääseekö liikuntarajoitteinen itsenäisesti palveluun? Onko käytössä hissi, entä onko huomioitu kynnykset, portaat, ovien leveys sekä se, pääseekö ulkoa sisälle luiskaa pitkin? Onko esteettömiä WC-tiloja?

Yhdenvertaisesti saavutettava palvelu

2/2

Sijoittuminen

Palvelujen etäisyys asukkaasta tai aukioloajat voi vaikeuttaa palveluihin pääsyä. Esimerkiksi pienillä paikkakunnilla voi olla vaikeaa päästä palveluihin ilman autoa tai nuoren on hankala päästä palveluun, jos se on auki vain päivällä.

Sosiaalinen turvallisuus

Onko ammattilaisilla osaamista erilaisista tilanteista tai taustoista tulevien ihmisten kohtaamiseen ja osaako hän viestiä siitä? Osataanko olettaa moninaisuutta? Onko käytössä turvallisemman tilan periaatteet?

Monikanavaisuus

Onko erilaisia kanavia varata aika palveluun tai asioida palvelussa? Toiselle sopii sähköinen asiointikanavia, ja toiselle tärkeää on päästä asioimaan puhelimesta tai toimipisteessä.^{27.3.2024}

Kunnioittava ja yhdenvertainen kohtelu

Yleistysten ja oletusten sijasta kysy asiakkaalta hänen omista tavoistaan, arvoistaan ja kulttuuristaan. Kunnioittava kohtelu keskittyy ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja moninaisuuden kunnioittamiseen.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu

- Työkalu tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen.
- Väline, ei päämäärä itsessään.
- Tulee perustua tietoon nykytilasta ja sen laatiminen edellyttää osaamista yhdenvertaisuudesta ja sukupuolten tasa-arvosta.

Mistä hankin tietoa?

VOIT HYÖDYNTÄÄ OLEMASSA OLEVAA TIETOA...

- [Väestöryhmittäiset tilastot, tietokannat, tiedonkeruut \(mm. Sotkanet\)](#)
- Olemassa olevat kyselyaineistot, tutkimukset, selvitykset (esimerkiksi syrjintätietoa [yhdenvertaisuus.fi -sivustolla](#) ja tasa-arvotietoa [Tasa-arvotiedon keskuksen sivuilla](#))
- Muiden toimijoiden hyvinvointi-, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat

...JA HANKKIA UUTTA

- Haastattelut, asiakaskyselyt, ja -palaute, työpajat, seminaarit, kohtaamispaikat
- Järjestöjen, neuvostojen ja muiden sidosryhmien kuulemiset ja lausunnot
- Havainnointi (esim. jonkin palvelun nykyiset käyttäjät)

Esimerkki: Helsingin kaupungin toiminnallinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma

Nykytilan kartoitus:

- **Asukaskysely** (Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusaiheinen kuntalaiskysely, jonka tarkoituksena oli kartoittaa helsinkiläisten käsityksiä sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta sekä kokemuksia syrjinnästä ja epäasiallisesta kohtelusta kaupungin palveluissa.)
- **Avoin verkkokysely kaupungin työntekijöille** (Kaupungin työntekijöiden näkemyksiä kaupunkilaisten / asiakkaiden tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta kartoitettiin avoimella verkkokyselyllä, josta tiedotettiin aktiivisesti kaupungin intrassa ja sisäisissä verkostoissa).
- **Avoimet toimialakohtaiset työpajat** (Neljä toimialakohtaista työpajaa, jotka olivat avoimia kaikille kaupungin työntekijöille. Työpajojen tarkoituksena oli vuorovaikutteisesti pohtia kunkin toimialan kehittämiskohteita ja ideoita niihin ratkaisuja.)

Esimerkki: Helsingin kaupungin toiminnallinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma

Nykytilan kartoitus:

- **Sidosryhmäkuulemiset ja kirjalliset lausunnot** (Kaupunki järjesti kaksi kuulemistilaisuutta, joissa eri tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmia ja vähemmistöryhmiä edustavien järjestöjen ja muiden sidosryhmien oli mahdollista tuoda esiin keskeisiä kehittämiskohteita kaupungin palveluissa. Sidosryhmiä kannustettiin lähettämään myös kirjallinen lausunto)
- **Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiston tiedot kanteluista** (Kaupunki sai yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistolta tiedot vuoden 2020 kanteluista, jotka koskivat Helsingin kaupunkia.)
- [Lähde: Helsingin kaupungin Palvelujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2022-2025](#)

Suunnittelun muistilista 1/2

- Merkitkää kullekin toimenpiteelle **vastuhenkilö** sekä kenelle vastuuhenkilö **raportoi** toimenpiteen tilanteesta.
- Merkitkää aikataulu toimenpiteiden toteuttamiselle.
- Laittakaa suunnitelmaan näkyviin **selkeät mittarit** toimenpiteen etenemisen seurantaan.
- Suunnitelman toteuttamiselle varatut **resurssit on hyvä määritellä suunnitelmassa** ja ne on huomioitava myös talousarviossa.
- Keppiä vai porkkanaa? Toimenpiteiden toteuttamista voi vauhdittaa palkinnoilla tai sanktioilla.

Suunnittelun muistilista 2/2

- **Vähemmän on enemmän:** Kaikkea ei tarvitse saada aikaan yhdellä suunnitelmalla. Pienin askelin eteenpäin.
- **Varokaa ympäröivyyttä:** Mitä konkreettisimpia tavoitteita ja toimenpiteitä, sitä helpompi niitä on viedä käytäntöön ja seurata niiden toteutumista.
- **Muistakaa kaksoisstrategia:** Yhdenvertaisuuden tulee olla läpäisyperiaatteella mukana kaikessa kunnan toiminnassa, mutta myös kohdennettuja toimenpiteitä tarvitaan.

Esimerkkejä yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon aktiiviseen edistämiseen käytännössä

Yhdenvertaisemman viestinnän periaatteet ja
sukupuolitietoinen kielenkäyttö

Lisää osaamistasi esimerkiksi koulutuksin

- Yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo - miksi ja miten?
- Verkkokoulutus antirasismista ammattilaiselle
- Tietopaketti sateenkaarilapsista ja -nuorista ammattilaiselle

Luodaan sosiaalisesti turvalliset tilat ja ympäristöt (sateenkaarikaulanauhat, häirintään puuttumiseen ohjeet, turvallisemman tilan periaatteet)

Oletetaan moninaisuutta; yritä tiedostaa ja purkaa ennakko-oletuksia ja stereotypioita

Kysymyksiä sinulle

Mikä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyössä sinun roolissasi on tärkeintä?

Miten kuntien ja hyvinvointialueiden kannattaisi tehdä yhteistyötä toiminnallisessa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnittelussa?

Älä jää yksin – liity YHTA-verkostoon!

- ✓ Kaipaanko (vertais)tukea yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämistyöhön? **Liity kuntien ja hyvinvointialueiden yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoasioiden (YHTA) –verkostoon!**
- ✓ Vahvistamme tiedonkulkua yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisen hyvistä käytännöistä sähköpostilistalla ja YHTA-treffeillä
- ✓ Lisätietoa ja liittymisohjeet: www.thl.fi/yhta-lista
- ✓ Seuraavat YHTA-treffit järjestetään to 25.4.2024 klo 9-11.30 Teamsissa. Teemana on **romanien yhdenvertaisuuden edistäminen kunnissa ja hyvinvointialueilla**. Ilmoita kiinnostuksesi chatissa, niin välitän sinulle kalenterikutsun tapahtumaan!

Työkaluja

- [Sukupuolten tasa-arvo ja yhdenvertaisuus - miksi ja miten? \(eOppiva-koulutus\)](#)
- [Yhdenvertaisen kunnan tekijät \(eOppiva-koulutus\)](#)
- [Sukupuolten tasa-arvo sote-palveluissa -julkaisu \(Kuntaliitto\)](#)
- [Verkkokoulutus antirasismista ammattilaiselle](#)
- [Tietopaketti sateenkaarilapsista ja -nuorista ammattilaiselle](#)
- [Yhdenvertaisuuden edistäminen -sivusto \(THL\)](#)
- [Sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdenvertaisuuden käsitteet 2.0 \(Julkari\)](#)

Kysymyksiä?
Kommentteja?

Kiitos!

Hyvin suunniteltu
-hanke

**Euroopan unionin
osarahoittama**

Johanna Vihtari
johanna.vihtari@thl.fi
Yhdenvertaisuus-
yksikkö

Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos

27.3.2024